

**Рівненський державний
гуманітарний університет**

**Актуальні питання
психологічної науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 15

Рівне - 2021

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне, 2021. Вип. 15. 140 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Хупавцева Н.О. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Савицька О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 12 від 29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Отже, у результаті даного дослідження ми ознайомилися з явищем булінгу у шкільних колективах, проаналізували вивчену літературу та систематизували вивчений матеріал, та визначили причини виникнення феномену цькування. В рамках профілактичної роботи з боротьбою булінгу, було запропоновано ряд заходів з метою попередження та уникнення третирування, які слід проводити психологам та соціальним працівникам на регулярній та постійній основі.

Список використаних джерел:

1. Попередження, виявлення і подолання випадків насильства та жорстокого поводження з дітьми: методичний посібник для освітян / Авт.: Журавель Т. В., Кочемировська О. О., Ясеновська М. Е. / За заг. ред. Безпалько О. В. – К.: ТОВ “К.І.С.”, 2010. – 242 с.
2. Предотвращение насилия в образовательном учреждении. Методическое пособие; под редакцией В. Адэскэлицэ, Р. Жосану, И. Молдовану, Т. Епояна – Кишинэу, ЮНЕСКО, 2017.
3. Предотвращение насилия в образовательных учреждениях. Методическое пособие для педагогических работников /Л.А. Глазырина, М.А. Костенко; под ред. Т.А. Епояна. ИИТО ЮНЕСКО, 2015.

УДК 159.9.07

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМПАТІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Кобзар Зоряна, здобувачка ОС «магістр», 1 курс, РДГУ

Керівник: Главінська О.Д., кандидат психологічних наук, доцент

На сьогодні науково доведений факт, що людина змінюється не тільки завдяки власному індивідуальному психологічному чи фізіологічному дорослішанню, а й завдяки глобальним змінам, які відбуваються в історії, культурі та соціумі. Зміни історії, культури, соціально-економічні трансформації суспільства - все це відноситься до переліку рушійних сил онтогенетичного розвитку особистості, а отже справляє на нього незаперечний вплив. Саме тому проблема вивчення розвитку внутрішніх психологічних характеристик людини була і залишається актуальною з плином часу. Не складає винятку, зокрема, і феномен емпатії, який на сьогодні є достатньо вивченим, проте основні характеристики та особливості розвитку емпатійних здатностей сучасної молоді залишаються недостатньо вивченими.

Як писав Карл Роджерс, «емпатія - це здатність взяти черевки іншого» [4]. У сучасній психології емпатія розглядається як властивість особистості, сутність якої полягає в умінні давати опосередковану емоційну відповідь на переживання іншої людини на основі рефлексії її внутрішнього стану, думок, почуттів [3].

Проблема емпатійності стала предметом наукових пошуків багатьох зарубіжних (А. Валлон, О.Ф. Лазурський, К.Роджерс, К.Рудестам, Е. Фромм, Є. Хорні, В. Штерн, П.М. Якобсон та ін.) та вітчизняних (Г.І.Андреєва, І.Д. Бех, Б.С. Братусь, Л.І. Божович, Л.С. Виготський, Л.П. Журавльова, А.Є. Ольшаннікова та ін.) психологів. Аналіз їх результатів дозволяє нам виділити у структурі емпатії три взаємопов'язані компоненти: когнітивний (мисленнєві операції, фактичні знання про об'єкт чи особу), афективний (емоційні реакції на об'єкт чи особу) та конативний (моторні реакції, поведінкові наміри людини в ставленні до цієї особи чи об'єкта, дії, поведінка людини), а також розглядати дві форми вияву емпатійних почуттів: співпереживання та співчуття. Становлення емпатії, на думку науковців, розпочинається зі співпереживання, яке виявляється у переживанні суб'єктом емоцій, аналогічних емоційним переживанням об'єкта. Співчуття – це вищий рівень розвитку емпатійних переживань, який вимагає від суб'єкта емпатії певного рівня інтелектуального та морального розвитку, набувається у процесі соціалізації [1].

Сприйняття та розуміння іншої людини змінюється з віком, оскільки відбувається поступовий перехід від опису та оцінки дій та вчинків інших до прямих вказівок на характерні для них особистісні якості, до узагальнених форм їх сприйняття. Важливий вплив на характер побудови міжособистісної взаємодії справляє соціальний досвід суб'єкта, рівень його соціалізації та морального розвитку. Сукупність властивостей особистості, в яких фіксується співвідношення свідомості та поведінки, емоцій і настрою, яка виявляється в діяльності та спілкуванні та відображається в рисах її характеру називається емпатійністю.

Розвинена емпатія - один з найважливіших чинників успіху в тих видах діяльності, які вимагають тонкого розуміння партнера по спілкуванню, здатності відчувати душевний стан іншої людини, вміння ставити себе на його місце в найважчих ситуаціях. Людина з низьким рівнем емпатії переважно використовує директивні, силові (деструктивні, без врахування інтересів і почуттів іншої людини) способи її вирішення, або пасивні - відхід від вирішення, ігнорування ситуації, перекладання відповідальності за прийняття рішень на іншого.

Результати наукових пошуків вчених [2; 3] вказують на те, що сучасна молодь частіше проявляє співчуття, співпереживання, проте

допомагаючи поведінку моделює лише у внутрішньому плані. Зазвичай вони пасивно сприяють об'єкту емпатії, значно рідше вони надають реальну допомогу. Перехід суспільства від колективізму до індивідуалізму призводить не лише до того, що людина стає більш незалежною, індивідуально-неповторною тощо, але й більш егоцентричною. Вона занурюється у власне життя, власні проблеми, і її мало хвилює життя оточуючих. Для значної частини юнацтва уміння не проявляти свої почуття ніжності, співчуття, піклування є ознакою мужності і сили власного Я. З віком емпатійність молодих людей зростає у зв'язку з розвитком інтелекту, становленням моральної та мотиваційної сфери.

Таким чином, емпатія – це здатність, особистісна характеристика, яка формується у процесі соціалізації особистості і виконує важливу функцію у побудові зовнішніх соціальних зв'язків. Для молодої людини, яка розпочинає самостійне життя, дуже важливо бути прийнятою суспільством, і емпатія може їй у цьому допомогти.

Список використаних джерел:

1. Василюшина Т.В. Емпатія як фактор ефективності педагогічного спілкування: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 “Педагогічна та вікова психологія” / Т.В. Василюшина. – К., 2000. – 20 с.
2. Дерев'яно С.П. Характеристики емпатії студентів-психологів / С.П.Дерев'яно // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Психологічні науки», 2015. – Вип. 126. – С. 70–74.
3. Дьоміна Г.А. Психологічні особливості емпатії студентів – майбутніх соціально-психологічних працівників / Г.А.Дьоміна // Актуальні проблеми психології, 2013. – Т. 7. Вип. 32. – С. 73–79.
4. Ильин Е.П. Психология помощи / Е.П.Ильин. Альтруизм, эгоизм, эмпатия. – СПб.: Питер, 2013. – 304 с

УДК 159.9.075

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У СИТУАЦІЯХ БУЛІНГУ

Ковтун Оксана, здобувач ОС «бакалавр», 4 курс, РДГУ

Керівник: Савуляк В. О., старший викладач

Уперше термін булінг (з англ. «bully» – хуліган, забіяка, грубіян, насильник; ‘bullying’ – цькування, залякування, третирування) з’явився на

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Психологічні аспекти грамотного і безпечного використання інтернету	4
Артемова О. Формування ціннісно-сислової сфери здобувачів освіти	6
Камінська О. Вплив дистанційного навчання на соціально-психологічну адаптацію першокурсників	11
Романюк В. Сигнальні системи та психогенні розлади особистості	14
Рудюк О. Дослідження особистісних цінностей суб'єктів освітнього процесу у вищій школі	16
Антонюк Н. Психологічний аналіз мотиваційної готовності дитини дошкільного віку до школи	18
Бажинська Д. Адаптаційний потенціал людини: психофізіологічні аспекти	21
Бернік А. Психологічні особливості самоефективності молоді	23
Болюх Т. Профілактика емоційного вигорання молоді	25
Вітрук Д. Психологічний аналіз креативності сучасних підлітків та юнаків	28
Галушко О. Психологічна профілактика паніки та засоби її подолання	30
Глотова М. Мобінг як фактор прояву агресивності у підлітковому віці	32
Горбатюк О. Вплив міжособистісних стосунків на вирішення конфліктних ситуацій у сучасної молоді	35
Гук В. Розвиток стресостійкості у дітей молодшого шкільного віку як необхідної складової у формуванні соціальної компетентності особистості шляхом використання методів арт-терапії	38
Доля Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	41
Зайчук Т. Виховні можливості ігрової діяльності у розвитку самостійності в дітей старшого дошкільного віку	43
Захарова Н. Теоретико-методологічні засади проблеми мотивації до лідерства у студентської молоді	46
Замківський І. Метод піскової терапії у сучасній психологічній науці	48
Калюш Р. Особливості мотиваційної сфери майбутніх психологів	55
Камінський А. Стресостійкість як професійно важлива якість психолога	57
Карпова А. Булінг в шкільних колективах: причини виникнення та методи профілактики	60
Кобзар З. Психологічні особливості емпатії студентської молоді	62
Ковтун О. Психологічні особливості поведінки підлітків у ситуаціях булінгу	64
Ковтун С. Особливості емпатійності у підлітковому віці: гендерний	

аспект.....	67
Корчак А. Психологічні особливості впливу емоційної напруги на психосоматику юнаків.....	69
Кот С. Психологічні особливості особистісної конфліктності студентської молоді.....	71
Кохно Т. Освітнє середовище як чинник розвитку стресостійкості студентів.....	73
Лапюк А. Емоційні складові стресостійкості у студентської молоді.....	75
Максимчук М. Вплив тривожності на розвиток комунікативних здібностей у підлітковому віці.....	78
Маркова І. Психологічні особливості розвитку ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	80
Мартинюк Т. Дослідження темпераменту у студентської молоді.....	83
Мартинюк Т. Тривожність та психічне здоров'я особистості.....	85
Матейук О. Емпатія як психологічне особистісне утворення.....	87
Микитюк В. Теоретичний аналіз проблеми професійного самовизначення у психологічній парадигмі.....	90
Михайлюк Ю. Чинники особистісної конфліктності і способи поведінки юнаків в ситуації міжособистісних конфліктів.....	92
Мягка О. Генезис емоційного інтелекту підлітків.....	94
Новосад Т. Проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців в процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти.....	96
Онищук Д. Мотиваційні чинники розвитку креативності у майбутніх психологів.....	99
Онищук Т. Вплив сімейних конфліктів на особистісний розвиток підлітків.....	102
Подерня Н. Індивідуально-типологічні чинники формування локус контролю.....	105
Полонська В. Спілкування і розвиток особистості.....	107
Посохова Л. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді.....	108
Самойдук А. Психологічні особливості соціальної емпатії особистості.....	110
Самчук І. Психологічні особливості виникнення та корекції особистісної тривожності у ранньому юнацькому віці.....	112
Смаглюк А. Особливості розвитку мислення у молодшому шкільному віці.....	114
Сокотун К. Розробка програми розвитку емоційного інтелекту.....	116
Стрихарчук М. Психологія розвитку міжособистісного спілкування.....	118
Ткачук Л. Психолого-педагогічні особливості навчальної неуспешності.....	

молодших школярів	124
Угнієва С. Психологічний аналіз тривожності у підлітків	126
Царук С. Мотивація та особливості навчальної діяльності у студентської молоді	129
Шоха Т. Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери в молодшому шкільному віці	131
Юсенко В. Роль комунікативної компетентності у розвитку лідерських якостей особистості	133
Зміст	137

Електронне видання

Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства

Випуск 15

Наукове редагування – проф.. Камінська О.В.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 7,5.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету